

SOCIETAT D'HISTÒRIA
NATURAL DE LES BALEARS

Emiliano Aguirre Enríquez (Ferrol, 5 d'octubre de 1925-11 d'octubre de 2021)

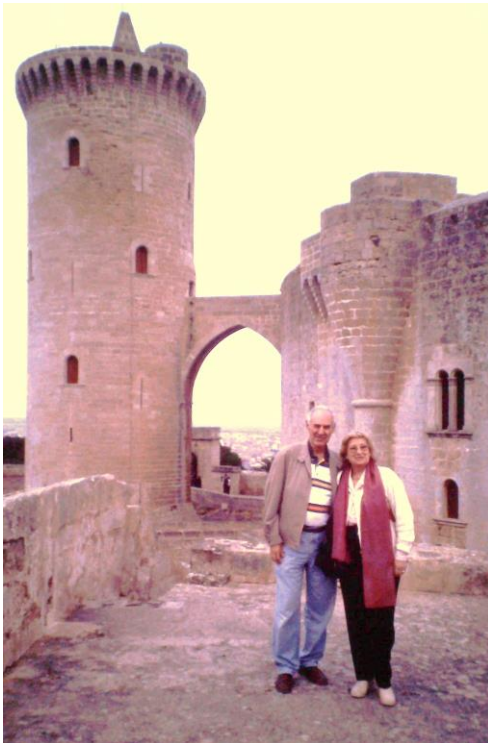

Fig. 1. El Dr. Emiliano Aguirre i Carmen Bule (esposa d'E. Aguirre) al castell de Bellver (Palma), el 27 d'abril de 2001 (Foto Damià Vicens).

Aquest mes d'octubre ens ha deixat Emiliano Aguirre.

Home difícil de catalogar... paleontòleg?, humanista?, artista?. Amb una educació humanista i científica, difícil de superar, va ser durant anys el director dels projectes duts a terme als jaciments d'origen càrstic de la Sierra de Atapuerca. Va intuir i perseverar amb la importància dels jaciments d'Atapuerca (Morales i Soria 2002; Villaescusa, 2011). A mitjans de la dècada dels 70, Trinidad Torres, doctorant d'Emiliano, va trobar els primers fòssils del gènere *Homo* a la Sima de los Huesos. A partir d'aquest descobriment es va treure un primer article donant a conèixer la troballa (veure Aguirre *et al.*, 1976).

A tots els diaris nacionals i regionals d'Espanya, surten articles de la seva trajectòria, i de la seva repercussió tant nacional com internacional, remarcant la seva humanitat, la seva saviesa i la seva proximitat amb els alumnes d'on ha estat docent. Són molts els deixebles que ara ploren la seva partida i el recorden.

D'indubtable és la transcendència del llibre *La Evolución*, que editat per Miquel Crusafont, Bermudo Meléndez i Emiliano Aguirre, el 1966, ha influït poderosament sobre generacions de paleontòlegs (Rosas, 2017). L'obra d'Aguirre queda reflectida, a més de desenes d'articles a revistes científiques, amb la producció d'obres divulgatives ja que considerava que el divulgar era un deure important del científic.

Al llarg de la seva dilatada vida va tenir tot una sèrie de reconeixements i homenatges. El 1997 Aguirre i l'equip d'Atapuerca —ja codirigit per José María Bermúdez de Castro, Eudald Carbonell i Juan Luis Arsuaga— reben el Premio Príncipe de Asturias de Investigación Científica y Técnica. En el 2000 es elegit académico numerario de la Real Academia de Ciencias Exactas, Físicas y Naturales. El 2002 es anomenat doctor Honoris Causa per la Universidad A Coruña i el 2007 per la Universidad de Burgos, etc.

A Mallorca va venir en unes quantes ocasions. Va participar amb l'organització de la NATO Advanced Research Workshop on Correlating Records of the Past held at Cabo Blanco, el 1991, juntament amb George Kukla, Andre Berger i John Imbrie, d'on es va editar un llibre (Kukla i Went, 1992). Joan Cuerda, un dels fundadors de la SHNB i quaternarista, va ajudar a G. Kukla a l'organització de tal esdeveniment (Aguirre, 2005).

Fig. 2. El Dr. Emiliano Aguirre a una visita a la casa del quaternarista Joan Cuerda, efectuada el 27 d'abril de 2001 a Son Morlà (Palma). D'esquerra a dreta: Carmen Bule, Joan Cuerda, Margalida Quintana (esposa de J. Cuerda), Emiliano Aguirre i Damià Vicenç (Foto Vicenç Pla).

Emiliano tenia amistat amb Joan Cuerda i així s'ha pogut constatar amb l'epistolari que hi ha a la SHNB. Quan va venir a impartir una conferència a Palma, el 26 d'abril de 2001, al dia següent, ell i la seva esposa, na Carmen Bule, varen realitzar una visita a Son Morlà (Palma), la residència de J. Cuerda (Fig. 2). Finalitzada la visita, un de nosaltres (DV) i Vicenç Pla, vàrem dur el matrimoni al castell de Bellver, on quedaren meravellats per la singularitat i bellesa de l'edifici (Fig. 1).

A un llibre on el protagonista és l'il·lustrador i naturalista mallorquí Cristòfol Vilella (Palma 1742-Palma 1803) (Azcárate, 1990), Emiliano, que apreciava el dibuix, no dubta a escriure el pròleg (Aguirre, 1990). Curiosament, a part de destacar la figura de Vilella, no s'oblida de Ramon Llull i recorda a naturalistes mallorquins del segle XX coetanis amb ell, com són Rafel Adrover, Guillem Colom i Joan Cuerda, peces clau en la trajectòria de la Societat d'Història Natural de les Balears.

Uns quants anys després de que el nostre President d'Honor, en Joan Cuerda, en deixàs, cridat a contribuir, de seguida va participar al llibre homenatge d'aquest quaternarista (Pons i Vicens, 2007), escrivint una dissertació sobre el terme per a designar el Quaternari (Aguirre, 2007).

No voldríem acabar aquestes línies, sense dir que Emiliano ha estat un naturalista de cor i de fets, un gran mestre, un divulgador i un dels que han establert i aglutinat el treball interdisciplinari de la paleontologia i arqueologia del gènere *Homo* a la península Ibèrica amb una transcendència mundial.

Damià Vicens i Guillem X. Pons
Societat d'Història Natural de les Balears

Per a saber més:

<http://dejadmevivir.blogspot.com/2011/11/memorias-de-atapuerca-con-emiliano.html>

https://www.cienciatk.csic.es/Videos/EMILIANO+AGUIRRE+UNA+VIDA+EXCEPCIONAL+DE+DICADA+A+LA+CIENCIA_26604.html

<https://www.atapuerca.org/es/ficha/Z8C4EB0FA-900F-E738-C883FFA8F4B13188/hasta-siempre-emiliano>

Referències

- Aguirre, E. 1990. Prólogo. *In*: Azcárate, I. Naturaleza y arte: la fauna de la isla de Mallorca en la obra de Cristóbal Vilella: (siglo XVIII). Palma, J.J. de Olañeta editor.
- Aguirre, E. 2005. Marcos de cooperación internacional en estudios paleontológicos del Cuaternario en España. *In*: VIII Jornadas Aragonesas de Paleontología: La cooperación internacional en la Paleontología española: [celebradas en Riela (Zaragoza), del 7 al 9 de noviembre de 2003] / Editores J. A. Gámez Vintaned, E. Liñán i J. I. Valenzuela-Ríos. Zaragoza: Institución «Fernando el Católico», 267-276.
- Aguirre, E. 2007. Cuaternario no, o Cuaternario sí. *In*: Pons, G.X. i Vicens, D. (Edit.). Geomorfologia Litoral i Quaternari. Homenatge a Joan Cuerda Barceló. Mon. Soc. Hist. Nat. Balears, 14: 21-23. ISBN 84-96376-13-3. Palma de Mallorca.

- Aguirre, E., Basabe, J.M. i Torres, T. 1976. Los fósiles humanos de Atapuerca (Burgos). Nota preliminar. *Zephyrus*, 26-27: 489-511.
- Azcárate, I. 1990. *Naturaleza y arte: la fauna de la isla de Mallorca en la obra de Cristóbal Vilella: (siglo XVIII)*. Palma, J.J. de Olañeta editor. 125 pp.
- Kukla G. J. i Went; E. 1992. Start of a glacial. (NATO ASI series. Series I, Global environmental change; vol. 3) "Proceedings of the NATO Advanced Research Workshop on Correlating Records of the Past held at Cabo Blanco, Mallorca, Spain, April 4-10, 1991. 353 pp.
- Morales, J. i Soria, D. 2002. Emiliano Aguirre Enríquez: notas biográficas. *Zona Arqueológica*, 2: Emiliano Aguirre: obra selecta (1957-2003). 12-45.
- Pons. G.X. i Vicens, D. 2007. *Geomorfologia litoral i Quaternari. Homenatge a Joan Cuerda Barceló*. Monografies de la Societat d'Història Natural de les Balears, 14, 380 pp.
- Rosas, A. 2017. La llavor de "La Evolución". El desenvolupament de la paleontologia humana a Espanya en les últimes dècades. *Mètode*, 95: 45-51.
- Villaescusa, L. 2011. Emiliano Aguirre Enríquez. Un paso adelante en la paleoantropología española. *ArqueoWeb*, 13: 108-134.